

ДО ЧЛЕНОВЕТЕ НА НАУЧНО ЖУРИ ПО
ПРОЦЕДУРА ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА
НА ОНС „ДОКТОР“ ПО ДОКТОРСКА ПРОГРАМА:
“СЧЕТОВОДСТВО, ОДИТ И АНАЛИЗ“

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Емилия Миланова, катедра „Счетоводство и одит“, Висше училище по застраховане и финанси – София, професионално направление 3.8. „Икономика“, научна специалност „Счетоводство, контрол и анализ на стопанската дейност“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма „Счетоводство, одит и анализ“

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 167/15.05.2024 г. на Ректора на Висшето училище по застраховане и финанси (ВУЗФ), проф. д.ю.н. Борис Велчев.

Автор на дисертационния труд: Янка Димчева Айвазова

Тема на дисертационния труд: „Проблеми при оповестяванията във финансовите отчети“

Научен ръководител: проф. д-р Али Вейсел

Настоящата рецензия е изготвена съобразно изискванията на Закона за развитие на академичния състав в РБългария, Правилника за неговото приложение и *Правилника за приемане и обучение на докторанти във Висшето училище по застраховане и финанси.*

1. Информация за докторанта

Авторът на дисертационния труд, Янка Димчева Айвазова е докторант в самостоятелна форма на обучение към катедра „Счетоводство и одит“ на ВУЗФ, отчислена с право на защита със заповед на Ректора на ВУЗФ № 162/08.05.2024г. Докторантът е придобил магистърска степен по Специалност Международни икономически отношения, специализация „Международна търговия“ в Пловдивски Университет „Паисий Хилендарски“ през 2001г и втора магистърска степен по „Счетоводство и контрол“ във Великотърновски университет „Св. Св. Кирил и Методий“ през 2003г. Има повече от 20г. професионален опит като счетоводител, асистент одитор, главен счетоводител и управител на предприятия от нефинансовия сектор.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е в общ обем от 152 страници (основен текст 119 стр.), като изложението е структурирано в увод, три глави, заключение, използвана литература и приложения. Използваната литература включва 63 бр. източници на български език, 53

бр. чуждестранни източници, 11 бр. източници от интернет страници. Приложена е декларация за достоверност и оригиналност.

В увода е представена **актуалността** на темата и тя е свързана с процесите на глобализация, които поставят нови предизвикателства към финансовите отчети на предприятията и компаниите в нефинансовия сектор. Правилно са определени **обектът** на изследването – оповестяванията във финансовите отчети, съгласно НСС и **предметът** на изследването – проблемите при оповестяванията във финансовите отчети, през призмата на изискванията на НСС.

Точно, според нас, е дефинирана **целта** на изследването – да се направи анализ на изискванията за оповестявания на базата на НСС и на тяхното практическо прилагане, за да се дефинират проблемните области, като същевременно се предложат решения и насоки за подобрения.

За постигане на целта на дисертационния труд са поставени и изпълнени следните изследователски **задачи**:

1. Изследване на концептуалните основи на финансовата отчетност и значението на финансовите отчети.
2. Изследване на методологическите и практическите аспекти на оповестяванията във финансовите отчети.
3. Анализ на практическите проблеми, свързани с оповестяванията и разкриване на възможностите за тяхното подобряване.

Тезата, изложена в дисертационния труд е, че изискванията за оповестявания във финансовите отчети на малките предприятия, съгласно българското счетоводно законодателство и НСС, *не са подходящи за съставянето на уместни финансови отчети*. Оттук произтича *необходимостта да се подобрят действащите стандарти, като се регламентират важните оповестявания, при запазване на баланса между ползите и разходите за представяне на информацията*.

В дисертационния труд са използвани подходящи изследователски **методи**, които са представени в увода: индукция, дедукция, исторически подход, нормативен подход, емпиричен анализ, сравнителен анализ и синтез.

Правилно са посочени **ограниченията** на изследването: обектът на изследване се ограничава до разглеждането на НСС, които са актуални към 01.01.2024 г. Не се изследват Международните счетоводни стандарти, доколкото облекченията при оповестяванията са приложими за малките предприятия, които в повечето случаи прилагат националните счетоводни стандарти.

При разработването на дисертацията са използвани значим и добре подбран обем литературни източници. Демонстрирани са много добри познания относно теоретичните и приложни аспекти на финансовите отчети и свързаните с тях оповестявания.

В логическа последователност са разработени **отделните части** на дисертационния труд, а именно:

В **увода** са открити актуалността, целта, задачите, обекта и предмета. Формулирана е изследователската теза. Посочени са методите на изследването. Представени са ограниченията.

Първа глава е със заглавие *„Концептуални основи на финансовата отчетност и значение на финансовите отчети“*. В тази глава последователно се изследва възникването и развитието на счетоводството, неговите теоретични основи, като се

проследяват етапите, през които преминава от древността до изграждането му като научна теория, стандартизацията и целта на финансовата отчетност. По този начин се достига до извода, че оповестяванията са важен инструмент за комуникация на информацията.

Във *втора глава – „Методологически и практически аспекти на оповестяванията във финансовите отчети“*, се анализира значението на оповестяванията във финансовите отчети с акцент върху ролята им за правилното разбиране на компонентите на отчета за достоверно и уместно представяне. Важен момент от тази глава е проследяването на *информационната асиметрия* и нейното влияние върху качеството на представената информация, доколкото чрез нея се нарушават основните функции и цели на оповестяванията и връзката ѝ с предотвратяване на измами. Направени са и проучвания за отчитането във връзка с устойчивостта, което по своята същност включва оповестяване на информация, свързана с екологията, социалните права и правата на човека и с управленски фактори и рискове. В резултат на задълбоченото научно изследване се достига до заключението, че оповестяванията имат ключово значение за финансовите отчети, което обуславя и необходимостта от анализа на отчетите в различните му направления.

Изследват се и изискванията за съставянето на компонента „Приложение“. Доказва се, че липсата на приложение води до неразбиране на финансовите отчети на предприятието и затруднява вземането на обосновани решения. Висока оценка заслужава извършеният критичен анализ на изискванията в националните стандарти относно описанията.

В *трета глава – „Практически проблеми, свързани с оповестяванията във финансовите отчети и насоки за подобряване“*, се представят резултатите от емпирично изследване за публикуването на финансовите отчети в България, като се анализират установените проблеми. Положително оценяваме анализа на световната практика относно изискванията за оповестявания във финансовите отчети. *На тази база се правят изводи и препоръки за подобряване на качеството на финансовата отчетност.*

Заключението съдържа основните изводи и оценки на докторанта като обобщени резултати от съдържанието на трите части, които са база за извеждане и формулиране на най-важните постижения и приноси на дисертационния труд.

Като цяло, дисертационният труд е написан ясно, в логическа последователност и много добър стил. Дисертацията е добре структурирана, като съставляващите я части са сполучливо формулирани, завършени и балансирани. Считаме, че тя е лично авторско дело на докторанта. В резултат на направената проверка потвърждаваме липса на плагиатство в оценявания дисертационен труд.

Литературните източници и действащите нормативни актове са използвани добросъвестно и коректно.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Целите и задачите на изследването са постигнати и добре обосновани. В резултат на изследването дисертантът предлага редица подобрения във финансовата отчетност:
- преработване на Националните счетоводни стандарти или въвеждането на МСФО за МСП;

- промяна на изискванията за публикуване на финансовите отчети на микропредприятията;
- подобряването на държавния контрол върху съставянето и публикуването на финансови отчети;
- запазване на законовите изисквания за независим финансов одит на по-големите предприятия от категорията „малки“;
- премахване на облекченията за съставяне на съкратен баланс и отчет за приходите и разходите,
- намаляване на административната тежест относно годишния отчет за дейността пред НСИ.

Тези и други анализи и обобщения очертават идеите на докторанта, които според нас са особено полезни за търсене на решения за подобряване на финансовата отчетност.

4. Оценка на научно-приложните приноси

Дисертантът е формулирал 4 приноса, както следва:

1. Извършено е задълбочено изследване на възникването, развитието и целта на финансовата отчетност. По този начин е обосновано значението на оповестяванията. Доказано е, че те имат ключово значение за представянето на уместни и достоверни финансови отчети.

2. Изследвани са изискванията за съставяне на компонента „Приложение“ към финансовия отчет. Извършен е критичен анализ на разпоредбите за оповестявания съгласно Националните счетоводни стандарти. На тази база са установени основните проблеми и са направени препоръки за подобрения.

3. Направено е емпирично изследване за пропуските при публикуването на годишните финансови отчети и качеството на оповестяванията към тях. Анализирани са получените резултати и са предложени насоки за подобрения на финансовата отчетност и облекчения за бизнеса.

4. Проучени са практиките в други държави, във връзка с изискванията за съставянето и публикуването на финансови отчети. Изведени са добрите практики, които могат да се използват при промяна на счетоводното законодателство в България.

Приносите съответстват на съдържанието на дисертационния труд и на резултатите от изследването.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Докторантът е представил 3 публикации по дисертационния труд. Те са следните:

1. Айвазова, Я. Влияние на промените в икономическите условия върху развитието на финансовата отчетност. Сборник с доклади, представени на Международна научна конференция „Икономика на бъдещето“, София, ВУЗФ и Балканска асоциация на икономическите университети, 2023, с. 109 – 117.

2. Айвазова, Я. Проблеми при представянето на финансовите отчети от микро и малки предприятия. Статия в списание „Управление в бизнеса и публичния сектор“, ВУЗФ, бр.1/2023, с. 26 – 40.

3. Айвазова, Я. Емпирично изследване за качеството на финансовата отчетност в България. Статия в списание ИДЕС, бр. 4/2023.

Представените публикации включват важни части от дисертационния труд и съдържат значими резултати от проведеното научно изследване, което дава основания

да се счита, че дисертацията е апробирана и популяризирана във висока степен.

6. Оценка на автореферата

Към дисертационния труд е приложен автореферат на български и английски език, който отговаря на изискванията. Той е с обем от 30 страници и отразява ясно, точно и пълно съдържанието на дисертационния труд.

7. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания: от проверката на представената Справка за изпълнение от докторанта на минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в професионалното направление 3.8. „Икономика“ установихме, че минималните национални изисквания са изпълнени – общо 80 точки.

8. Критични бележки и препоръки

Нямам критични бележки към представеното за обсъждане научно изследване.

Препоръчвам в бъдещите изследвания на Янка Айвазова да се включат теми, свързани с *отчитането във връзка с устойчивостта*, предвид на това, че в периода до 2028г малките и средни предприятия ще бъдат задължени да правят оповестявания за отчитането във връзка с устойчивостта.

9. Заключение

На основание гореизложеното за дисертационния труд **„Проблеми при оповестяванията във финансовите отчети“** на **Янка Димчева Айвазова** считаме, че са **изпълнени всички изисквания** на Закона за развитието на академичния състав в Република България и на Правилника за прилагането му. Представените материали и дисертационни резултати **напълно съответстват** на специфичните изисквания на Правилника за приемане и обучение на докторанти във *Висшето училище по застраховане и финанси*.

Докторантката е представила завършено научно изследване, с което убедително показва, че може да систематизира нерешени проблеми и научни тези в конкретната научна област; критично да интерпретира обсъжданите проблеми; успешно да провежда самостоятелно научно изследване. В дисертационния труд се съдържат научни и научноприложни резултати, които могат да бъдат оценени като *оригинални в теоретичен и практически аспект*.

Като имам предвид всичко изложено до тук, **убедено давам положителна оценка** на проведеното изследване в дисертационния труд и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“** на **Янка Димчева Айвазова** в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3.8. Икономика; *докторска програма „Счетоводство, одит и анализ“*.

24.05.2024

Рецензент:
(проф. д-р Е. Миланова)